

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті

Заң факультеті

**Мемлекет және құқық теориясы мен тарихы, конституциялық және
әкімшілік құқық кафедрасы**

ЕР 4310 «Еуропалық құқық» пәні бойынша

ҚОРЫТЫНДЫ БАҚЫЛАУ БАҒДАРЛАМАСЫ

«6B04205-Құқықтану» білім беру бағдарламасы

Курс: 4

Семестр: 7

Кредиттер саны: 5

Оқу нысаны: күндізгі

Алматы 2023

«6B04205 – «Құқықтану»» мамандығы бойынша оқу жұмыс жоспарының негізінде жасалды.

Қорытынды емтихан бағдарламасын құрастырған – з.ғ.к., доцент Мынбатырова Н.Қ.

Мемлекет және құқық теориясы мен тарихы, конституциялық және әкімшілік құқық кафедрасының 2023 жылғы «20» маусым отырысында қаралды және ұсынылды, №15 хаттама.

Кафедра меңгерушісі

з.ғ.д., профессор

_____

Ибраева А.С.

КІРІСПЕ

«Еуропалық құқық» курсы шеңберінде Еуропалық Одақ пен Еуропалық Қоғамдастықтар құқығының негізгі теориялық, тарихи және заңнамалық негіздері, Сондай-ақ тұтастай алғанда Еуропада қалыптасқан тарихи құқықтық доктрина, оның қалыптасу сәтінен бастап ЕО мемлекеттеріндегі қазіргі жағдайына дейін қарастырылады.

Білім алушылар еуропалық құқықтық доктринаның мәнімен, ерекшелігімен және құрамдас элементтерімен, оның Еуропалық Одақ елдеріндегі тіршіліктің негізгі салаларын құқықтық реттеу процесіндегі рөлімен танысады. Еуропалық құқықтың бастапқы және қайталама көздері деп аталатын жүйені талдау негізінде Еуропалық құқықтық кеңістіктегі құқық қолданудың теориялық негіздері мен практикасы ашылады. Еуропалық құқық жүйесінің ерекшелігі, оның негізгі салалары мен институттары және олардың ЕО құрамындағы Еуропа елдерінің интеграциясындағы рөлі зерттеледі.

ЕО-ның ұлттықтан жоғары институттарының ерекшелігі мен ерекшеліктерін, олардың ұлттық құқығын да, жалпыеуропалық заңнамасын да зерттеу негізінде қазіргі Еуропа елдерінің ең танымал мемлекетаралық білімін зерттеуге ерекше назар аударылады. Курсты зерттеу барысында ЕО-ға мүше мемлекеттердің заңнамасы мен құқығын салыстырмалы-құқықтық талдау негізінде Еуропалық құқықтық доктрина эволюциясының ерекшелігі мен негізгі тенденциялары зерттеледі.

Курс бакалавр студенттеріне арналған.

Курстың мақсаты: Қазақстан Республикасының түрлі интеграциялық құрылымдарға (ЕАЭО, Кеден одағы, ТМД, ШЫҰ, ҰҚШҰ және т.б.) қатысуы шеңберінде жинақталған тәжірибені қолдану мақсатында Еуропалық құқықтық Доктрина мен ЕО-ға мүше мемлекеттерде құқық қолдану практикасына құқықтық зерттеулер жүргізу бөлігінде қажетті білімді, дағдылар мен іскерлікті қалыптастыру.

ҚОРЫТЫНДЫ ЕМТИХАН БАҒДАРЛАМАСЫ

Емтихан тапсыру бойынша нұсқаулық

1. Күндізгі бөлімнің 4 курс студенттеріне арналған «Еуропалық құқық» пәні бойынша қорытынды бақылау (емтихан) ДОЖ Moodle платформасында тест түрінде өткізіледі.

Тестті қабылдау барысы - проктордың немесе оқытушының бақылауымен (егер прокторинг болмаса) автоматты прокторинг жүйесімен бақыланады.

2. ДОЖ Moodle-дағы тест нысанындағы емтиханның ұзақтығы – 25 тестке 60 минут.

3. ДОЖ Moodle-дағы тест сұрақтары автоматты түрде генерацияланады.

4. Тесттер жауап нұсқаларына байланысты топтарға бөлінеді:

Көп таңдаулы – білім алушы өзіне ұсынылған бірнеше нұсқадан сұраққа жауапты таңдайды, ал сұрақтар бір немесе бірнеше дұрыс жауапты бола алады);

Дұрыс / дұрыс емес – студент екі нұсқа арасында дұрыс және дұрыс емес таңдайды;

Қысқа жауапты – сұраққа жауап сөз немесе қысқа фраза болып табылады, әртүрлі бағалармен бірнеше дұрыс жауаптар жіберіледі;

Сандық – қысқа жауап сияқты, тек есептеу операцияларын орындауға ғана, сандық жауаптың дұрыс мәннен ауытқудың шекті рұқсат етілген қателігінің берілген интервалы болуы мүмкін;

5. Студентке тестілеуден өтуге бір ғана мүмкіндік беріледі; студент алдыңғы сұрақтарға қайта орала алады.

6. «Тестті аяқтау» батырмасын басқаннан кейін нәтижелер экранда пайда болады, ал баллдар автоматты түрде емтихан парағына көшіріледі.

7. Тестілеу нәтижелері бақылау нәтижелері бойынша қайта қаралуы мүмкін.

8. Егер студент тест ережелерін бұзса, оның нәтижесі жойылады.

Емтихан өткізу ережелері:

Емтихан-тестілеуді тапсыру үшін студенттер емтихандарды өткізуге қойылатын барлық талаптармен алдын-ала танысуы керек. Барлық нұсқаулар univer.kaznu.kz жүйесінің басты бетінде жүктелген.

Студенттер емтихан өткізілетін күнмен және уақытпен «Универ» жүйесінде, «Емтихандар кестесі» бөлімінде алдын ала танысуы тиіс.

Студенттерге қойылатын талаптар:

1. Студент қорытынды емтиханды тапсыру бойынша барлық нұсқаулықтармен және пән бойынша қорытынды емтихан бағдарламасымен танысуға тиіс;

2. Емтихан-тестілеу басталар алдында студент тексеруі тиіс:

* жұмыс құрылғысындағы интернет байланысын (компьютер, моноблок, ноутбук, планшет), құрылғының емтиханның барлық уақытында зарядтаумен қамтамасыз етілуін;

* веб-камера мен микрофон жұмысының жарамдылығын.

Ұялы телефон арқылы қосылуға тыйым салынады.

3. Студент емтихан тапсыру үшін жұмыс орнын дайындауы тиіс: жеке бөлме (кабинет); бөлме жарықтандырылуы тиіс.

4. Студент тестілеуден өткен кезде бөлмеде/кабинетте бөгде адамдардың болуына жол берілмейді

5. Студенттің киім үлгісі – классикалық. Емтиханға үй киімінде немесе спорттық костюмде қатысуға жол берілмейді.

6. Емтихан басталғанға дейін 30 минут бұрын кез келген браузер арқылы, бірақ Google Chrome арқылы ДОЖ Moodle жүйесіне кіру мүмкіндігін тексереді (логин және / немесе парольді ұмытып қалған жағдайда студент емтихан басталғанға дейін куратор-эдвайзерге жүгінуі қажет).

Тестілеу нәтижелері прокторинг нәтижелері бойынша қайта қаралуы мүмкін. Егер студент тестілеуден өту ережелерін бұзса, оның нәтижесі жойылады.

Бағалау саясаты:

Білім алушы ағымдағы (АБ1, МТ және АБ2) және қорытынды бақылаудан (ҚБ) оң баға алған жағдайда ғана пән бойынша қорытынды баға шығады. Қорытынды баға = $(АБ1+АБ2)/2 \times 0,6+(ҚБ \times 0,4)$ формуласы бойынша есептеледі.

Студенттердің оқу жетістіктері сандық эквиваленті бар халықаралық деңгейде қабылданған әріптік жүйеге сәйкес 100 баллдық шкала бойынша (оң бағалар «А»-дан төмен қарай «D»-ға дейін (100-50 және «қанағаттанарлықсыз» – «FX» (25-49), «F» (0-24) және дәстүрлі бағалау жүйесі бойынша белгіленеді.

«FX» бағасы тек қорытынды емтихан үшін қойылады.

«FX» (25-49) белгісіне сәйкес «қанағаттанарлықсыз» деген баға алған жағдайда, білім алушы оқу пәні/модулі бағдарламасын қайта өтпей, осы баға алынған аралық аттестациядан кейінгі «Incomplete» кезеңінде ақылы түрде қорытынды бақылауды қайта тапсыра алады.

«FX» қайта тапсыру кезінде «F» немесе «FX» бағасын алған жағдайда білім алушы ақылы негізде оқу пәніне/модуліне қайта жазылып, оқу сабақтарының барлық түріне қатысады, бағдарламаға сәйкес оқу жоспарының барлық түрлерін орындайды және қорытынды бақылауды қайта тапсырады.

«FX» бағасымен емтиханды қайта тапсыру ақылы негізде бір рет қана рұқсат етіледі.

Егер білім алушы «Incomplete» кезеңінде «FX» бағасын алса немесе емтихан тапсыруға келмесе, онда ақылы негізде пән бойынша оқу сабақтарының барлық түріне қайтадан қатысады, бағдарламаға сәйкес пән бойынша оқу жұмыстарының барлық түрлерін орындайды және қорытынды бақылауды тапсырады.

Бағалау шкаласы:

Әріптік жүйе бойынша баға	Сандық эквивалент	Баллдары (%-дық көрсеткіші)	Дәстүрлі жүйе бойынша баға
A	4,0	95-100	Өте жақсы
A-	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	Жақсы
B	3,0	80-84	
B-	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	Қанағаттанарлық
C	2,0	65-69	
C-	1,67	60-64	
D+	1,33	55-59	
D-	1,0	50-54	Қанағаттанарлықсыз
FX	0,5	25-49	
F	0	0-24	

ТАҚЫРЫПТАР ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ МАЗМҰНЫ

1-тақырып: Еуропалық құқық түсінігі, табиғаты және құрылымы

Еуропалық құқық пен ЕО заңнамасының қалыптасу тарихы мен тарихи эволюциясының негізгі кезеңдерінің мазмұнын түсінуді көрсету. Еуропалық құқықтың эволюциясының ерекшеліктерін, сондай-ақ оның қалыптасуы мен дамуының әртүрлі кезеңдеріндегі ЕО заңнамасын дәлелдеу.

Тарихи оқиғалардың, әлеуметтік-экономикалық және саяси-құқықтық факторлардың Еуропалық құқық эволюциясына рөлі мен әсерін суреттеңіз. ЕО азаматтарының өміріндегі еуропалық құқықтың түсінігін, ерекшелігі мен рөлін анықтаңыз және олардың құқықтық санасын қалыптастыратын еуропалық құқықтың негізгі көздерін қарастырыңыз.

2-тақырып: Еуропалық Одақ құқығы және халықаралық құқық

Біріккен Еуропа құқығының ЕО-ға мүше мемлекеттердің ұлттықтан жоғары (халықаралық) және Ұлттық құқығына бөлінуінің себептері мен алғышарттарын ашу. Еуропалық құқықтық кеңістікте қолданылатын құқықтың принциптері мен көздерін, сондай-ақ халықаралық заң шығармашылығы мен ЕО-ға мүше мемлекеттердің ұлттық заңнамасының нормаларын саралау. Жалпы еуропалық құқықтық кеңістікті қалыптастыру процесінде халықаралық құқық нормаларын қолдану ерекшеліктерін жіктеңіз. Халықаралық құқықтың, ұлттық еуропалық құқықтың және ЕО-ға мүше мемлекеттердің ұлттық құқығының арақатынасының ерекшеліктерін сипаттаңыз.

3-тақырып: Еуропалық Одақтың Конституциясы мен құқық көздері

Еуропалық Одақ құқығының қайнар көзі ұғымын және оның құқық формасымен байланысын, сондай-ақ жалпы Еуропалық құқық көздерінің ерекшеліктерін анықтаңыз. Заңды табиғаттың өзіндік ерекшелігін және Еуропалық құқық көздерінің сипатын ашыңыз.

ЕО Конституциясының болмауының және жалпы еуропалық құқық көздері жүйесінің нақты иерархиялық құрылысы мен жұмыс істеуінің себептерін түсіндіріңіз. ЕО-ның бастапқы және қайталама құқық көздерінің жүйесін талдаңыз. Еуропалық құқықтың әртүрлі көздері арасындағы басымдық мәселелерін сипаттаңыз.

4-тақырып: Еуропалық Одақтың және оның құқықтық жүйесінің мақсаттары мен принциптері

ЕО-ның қалыптасу себептерін, оның әртүрлі мемлекетаралық интеграциялық құрылымдарға (ЕАЭО, Кеден одағы, ТМД, ШЫҰ, ҰҚШҰ және т.б.) қатысу процесінде Еуропа мемлекеттерінің Қазақстан Республикасы үшін Интеграция тәжірибесінің маңыздылығын түсінуді көрсету. Еуропалық интеграция идеяларының эволюциясы. "Еуропа Құрама Штаттары" тұжырымдамасының саяси және құқықтық сипаттамасы. Еуропалық одақтың

құқықтық жүйесінің жалпы принциптерін жіктеңіз. ЕО құқығының жалпы принциптерін жіктеу критерийлерін анықтаңыз.

5-тақырып: құқықтық қатынастардың түсінігі, ерекшеліктері мен түрлері Еуропалық Одақ

Еуропалық Одақтағы құқықтық қатынастардың түрлерін талдау. Еуропалық құқықтағы құқықтық қатынастар жүйесіндегі субсидиарлық принциптің ерекшеліктерін анықтаңыз. Еуроодақтың мүше мемлекеттермен қатынастарына қатысты субсидиарлық қағидаттың мәні мен мазмұны. Еуропалық Одаққа мүше мемлекеттердің ұлттық құқықтарынан еуропалық құқықтың приматы (басымдығы) қағидатының қолданылуы.

6-тақырып: Еуропалық Одақтың саяси-құқықтық институттары

Еуропалық Қоғамдастықтардың құқықтық мәртебесінің ерекшеліктерін талдау. Сипаттамаларын көрсету

Еуропалық Одақ пен Еуропалық Қоғамдастықтардың ұйымдастырушылық механизмі. ЕО ұйымдастырушылық механизміндегі институттардың орны мен рөлін сипаттаңыз.

Еуропалық комиссияның қалыптасу және жұмыс істеу ерекшеліктерін көрсету. Еуропалық Кеңес пен Еуропалық комиссия өкілеттіктерінің саяси-құқықтық мәртебесі мен сипатына салыстырмалы-құқықтық талдау жүргізу.

7-тақырып: Еуропалық Одақ құқығының заңнамалық рәсімі

Еуропалық Парламенттің ЕО-ның жоғарғы заң шығарушы органы, сондай-ақ Еуропалық Парламенттің ішкі ұйымы ретіндегі қызметінің тәртібі мен принциптерін сипаттау. Еуропарламенттің заң шығару өкілеттіктерінің шектеулі сипатының ерекшеліктерін түсіндіру. Еуропа Кеңесі Парламенттік Ассамблеясының (ЕКПА) Еуропалық Одақ институттары жүйесіндегі маңыздылығын сипаттаңыз.

8-тақырып: Еуропалық Одақ құқығы бойынша Адам құқықтары мен бостандықтар

ЕО мен Еуропалық қауымдастықтардағы адам мен азаматтың құқықтары мен бостандықтарын құқықтық реттеу мәселелерін анықтаңыз. 1950 жылғы Адам құқықтары мен негізгі бостандықтарын қорғау туралы Еуропалық конвенцияның мазмұнын, принциптері мен қолдану аясын сипаттаңыз.

Адам құқықтары жөніндегі Еуропалық соттың саяси-құқықтық мәртебесі мен юрисдикциясын, оның жұмыс істеу тетігі мен принциптерін сипаттау.

9-тақырып: Еуропалық Одақтың сот жүйесі

ЕО сот жүйесінің эволюциялық дамуының тарихи ерекшеліктеріне баға беру. Еуропалық Одақтың сот жүйесінің ішкі құрылымын сипаттаңыз. ЕО сот жүйесінің ұйымдастырылуы мен жұмыс істеуінің негізгі принциптерін жіктеңіз. Еуропалық сот жүйесінің проблемалары мен даму перспективаларын сипаттау. Еуропалық сот төрелігінің жұмыс істеуі мен юрисдикциясының

ерекшеліктерін көрсетіңіз. ЕО-дағы судьялардың құқықтық мәртебесіне салыстырмалы-құқықтық талдау жүргізу.

10-тақырып: Еуропалық одақтың кедендік құқығы. Еуропалық одақтағы кедендік режимдер мен рәсімдер

ЕО кедендік, көші-қон заңнамасының ерекшеліктерін және ЕО елдеріндегі шекаралық бақылау туралы заңнаманың ерекшеліктерін көрсетіңіз.

ЕО ішкі шекараларын кесіп өтуді құқықтық реттеудің ерекшеліктерін сипаттаңыз. ЕО Шенген құқығын сипаттау.

11-тақырып: Еуропалық Одақтың сауда құқығы

Еуропалық Одақтың "төрт бостандығының" ерекшелігін анықтаңыз. ЕО заңнамасы бойынша капитал қозғалысының еркіндігі мен қызметтер қозғалысының еркіндігін сипаттау.

ЕО сауда саясаты мен сауда құқығының ерекшеліктерін, жалпы кедендік тарифті қолдану мақсаты мен механизмін сипаттаңыз. ЕО-дағы сыртқы сауда преференцияларының рөлі мен мәнін, сондай-ақ ЕО-дағы сыртқы сауда және сауда кедергілерінің шараларын сипаттаңыз.

12-тақырып: Еуропалық Одақтың корпоративтік құқығы

ЕО корпоративтік құқығының ерекшеліктерін талдау. Корпоративтік заңнама мен АҚШ құқығының ЕО корпоративтік құқығын қалыптастыруға әсер ету формаларын сипаттаңыз. Еуропалық заңнама мен құқықтағы корпоративтік қатынастарды реттеудің ерекшеліктерін көрсетіңіз. ЕО институттарының корпоративтік заңнаманы және корпоративтік басқару практикасын жетілдіру жөніндегі қызметін сипаттау. ЕО-дағы корпоративтік басқару модельдерін сипаттау.

13-тақырып: Еуроодақтың Салық және валюта құқығы: түсінігі және көздері

ЕО салық заңнамасының мазмұны мен ерекшеліктерін суреттеңіз. ЕО-ға мүше мемлекеттердің салық заңнамасын біріздендіру мен үйлестірудің ерекшеліктерін сипаттаңыз.

ЕО - ға мүше мемлекеттердің валюталық одағының құқықтық негіздері. ЕО валюта Одағының қалыптасуының негізгі кезеңдерін сипаттаңыз. Еуропалық Одақтың бірыңғай валютасын (Еуро) айналымға енгізудің ерекшеліктерін көрсету. Еуропалық орталық банктің және Орталық банктердің еуропалық жүйесінің құқықтық жағдайын сипаттаңыз.

14-тақырып: Еуропалық Одақтың әлеуметтік саясатын құқықтық іске асыру тетігі

Еуропалық Одақтың әлеуметтік органдары мен сот органдарының әлеуметтік-құқықтық саладағы ынтымақтастығын құқықтық реттеуді бағалау. Еуропалық Одақтың әлеуметтік саясат тетігінің жұмыс істеуінің құқықтық

мәселелерін сипаттаңыз. Әлеуметтік саясаттың еуропалық моделін қалыптастырудың ерекшеліктері мен құқықтық құралдарын көрсету. Әлеуметтік-құқықтық және экономикалық индикаторларды қолдана отырып, ЕО-ның әлеуметтік саясатына заңды сипаттама беріңіз.

15-тақырып: Авторлық және сабақтас құқықтарды қорғаудың еуропалық стандарттарын қалыптастыру

Еуропалық Одаққа мүше мемлекеттердің авторлық және сабақтас құқықтарын біріздендіру және үйлестіру кезеңдері мен процесін бағалау. ЕО елдерінің ұлттық авторлық заңнамасындағы заңды кедергілер мен сәйкессіздіктерді жоюға бағытталған процедураларды сипаттаңыз.

ҰСЫНЫЛАТЫН ӘДЕБИЕТТЕР

Нормативтік-құқықтық актілер:

1. Қазақстан Республикасының Конституциясы (1995 жылғы 30 тамызда республикалық референдумда қабылданған).
2. «Еуропалық одақ туралы шарт» және «Еуропалық одақтың жұмыс істеуі туралы шарт» (Еуропалық Одақтың ресми бюллетенінде жарияланған шоғырландырылған нұсқа, 07.06.2016, С. 202).

Әдебиеттер:

- 1 Кашкин С.Ю. Право Европейского Союза: учебник. / под ред. С. Ю. Кашкина. 3-е изд. - М.: Юрайт, 2010. - 286 с.
- 2 Караев А.А., Сагинаев М.Е. Основы права Европейского Союза. Курс лекций. - Алматы, КОУ, 2012. - 128 с.
- 3 Сарсембаев К.М. Международное право. - Алматы. 2004. - 152 с.
- 4 Топорнин Б. Н. Европейское право: учеб. - М.: Юристъ, 1998. - 256 с.
- 5 Хартли Т. Основы права Европейского сообщества. Введение в конституционное и административное право Европейского сообщества. - М.: ЮНИТИ, 1998. - 472 с.
- 6 Энтин Л.М. Европейское право: учебник. / отв. ред. Л. М. Энтин. - М.: Норма, 2008. - 486 с.

Интернет-ресурстар:

1. Ақпараттық жүйе ПАРАГРАФ - <http://online.zakon.kz/>
2. Құқықтық кітапхана: оқулықтар, оқу құралдары, құқықтану бойынша дәрістер - <http://karelia.ru/psu/Faculties/Law/law.html>
3. Оқулықтар, анықтамалықтар, энциклопедиялар, оқу құралдары және құқықтану бойынша басқа да кітаптар - <http://info@alleng.ru>
4. Еуропалық Одақтың ресми сайты-<http://europa.eu.int>
5. Еуропалық зерттеулер қауымдастығы - www.aes.org.ru
6. _еуразиялық экономикалық комиссия. ЕАЭО негізгі НҚА - <http://www.eurasiancommission.org/>